

den historiske forfatter gælder det først og fremmest om at fremstille de historiske kendsgerninger i et saa klart, kort og letlæseligt sprog som muligt.

Selvom der altsaa er en del at udsætte paa bogen, maa dens gode sider ogsaa fremhæves. Der er gjort et stort arbejde af forfatterne og paa flere omraader naaet gode resultater, bogen er en slags førstearbejde, og som alle førstearbejder har den sine fejl. For de mennesker, der gennem studiekredsarbejdet eller ved selvstudium i de lange vinteraftener vil trænge ind i deres hjemstavnshistorie og udvikling gennem tiderne og lære dens vigtigste historiske mindesmærker at kende, vil den sikkert være en brugbar ledetraad, og et saadant arbejde vil i høj grad blive lettet gennem den af bibliotekar Bredsted forfattede litteraturoversigt, der danner værkets sidste afsnit. Til skolebrug vil fremtidens løsning dog sikkert, som skitseret i skolebogskommissionens betænkning, blive en monografisk fremstilling af det enkelte sogn eller den enkelte købstad, skrevet med undervisning for øje.

Johan Hvidtfeldt.

Laugs-Litteratur.

H. Hjorth-Nielsen: Københavns Bagerlaug. Udgivet af Laug. 1933.

H. Hjorth-Nielsen: Københavns Bryggerlaug. Særtr. af »Dansk Bryggerstat«.

Arthur G. Hassø: Københavns Skipperlaug. Udgivet af Københavns Skipperforening. 1934.

Da C. Nyrop udgav »Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen«, samlede han købmændenes sammenslutninger under betegnelsen »Købmandsgilder«, håndværkernes under »Håndværkerlav«. Det skal indrømmes, at ordene laug og gilde brugtes i flæng, og at »købmænd« og »håndværkere« betegnede en klassedeling med temmelig skarpt trukne grænser, men Nyrops skillelinier holder hverken på det ene eller det andet punkt stik. Når tilmed et overvældende flertal af middelalderens købmandssammenslutninger kaldtes »selskab« eller »kompagni«, forekommer en henførelse af alle faglige sammenslutninger til betegnelsen laug den mest naturlige, selv om enkelte laug påviseligt opstod af og arvtog ældre gilder, og selv om de i mangt og meget efterlignede disse.

Vanskeligere er det at tilvejebringe en brugelig og forståelig sondring mellem de virkelige håndværkerlaug og »laug for andre næringsdrivende«. Nyrop samlede de rene håndværkerlaug under

denne sidste betegnelse og henførte vognmandslaug og vantsniderlaug til købmandsgilderne, hvor de første neppe med rette kan siges at høre hjemme. Vanskelighederne forøges, når skrædere og overskærere stod i laug sammen, da dog de sidste nærmest hørte købmandsstanden til.

Hjorth-Nielsen gør med rette opmærksom på, at også embedsmænd i statsadministrationen i 1700-tallet har stået uforstående og usikkert over for opfattelsen af de forskellige kategorier inden for laugene, svarende til tidligere tiders adskillelse mellem »em bede« for de faglige håndværk og »laug« for kræmmere, skippere og bryggere, hvortil man jo også kan føje dragere, prammænd og vognmænd. Men fortidens distinktioner var ikke skarperne, end at »laug« i virkeligheden blev brugt i flæng om alle sammenslutninger.

Hjorth-Nielsens laugsstudier er båret af et alvorligt arbejde med det genstridige stof, der alt for ofte i de vigtigste spørgsmål gør kraftig modstand mod at lade sig uniformere og sætte inden for fast afstukne rammer. Det er dog ikke helt rigtigt, når han i bagerlaugets historie under 1294 udtaler den formening, at laugene — altså de rene håndværkersammenslutninger — først opstod halvandethundrede år senere. Det er selvfølgelig tilfældigt, hvad der er blevet bevaret af middelalderlige skræder, og når det kan fastslås, at skræderlauget i Ribe bestod o. 1349, har dette sikkert ikke været en enlig fugl. Desuden skriver forfatteren jo selv, da han senere omtaler bagersvendenes skrå af 1403, at mester-sammenslutningen inden for dette fag må have været en del ældre.

På enkelte områder kunde man have ønsket, at forfatteren var gået noget dybere i sine undersøgelser. Der havde således været grund til at trække kraftigere skillelinier op mellem den håndværksmæssige bagning og hjemmebagningen i købstædernes gårde. Det samme kan siges om forholdet mellem bagerne, som sikkert ofte var en art grossister uden egentlig detailsalg, og brødsælgerne, som dog undertiden sloges i hartkorn med bagerne, gik under samme betegnelse og i hvert fald i de ældste tider kunde optages i lauget (ligesom skofflikkerne i skomagerlauget). I provinskøbstæderne svarede som oftest magistratens bagerboder slet ikke til de ligeledes kontrollerede slagterboder. I de sidstnævnte skulde slagterne sælge deres varer, i de førstnævnte residere de som oftest brødsælgerne, der for det meste intet havde med bagerhåndværket at skaffe. Dette er måske forklaringen på de på side 21 anførte navne, som forfatteren ikke mener kan have nogen tilknytning til håndværket.

For både bager- og bryggerlauget er Hjorth-Nielsens udredning af laugshistorien på grundlag af fagenes arkiver dygtig og omhyggelig. Der er også fra andre sider underbygget med gode oplysninger, og der er på flere områder med held parallelliseret med forhold hos tilsvarende provinslaug, skønt stoffet herfra desværre langt fra er så rigeligt eller let tilgængeligt som en laughistoriker kunde ønske det. Der er vel ikke i nogen af arbejderne blevet fremdraget overraskelser af laughistorisk karakter, men et omfattende og interessant stof til selve laugets historie og en mængde gode bidrag til Københavns byhistorie.

Lige så interessant er på sin vis Arthur G. Hassøs behandling af et ikke-håndværker-laug, skipperlauget. En afgjort fordel har dette arbejde frem for bagerlaugets derved, at laugsskrå og andre ældre dokumenter er blevet omsat i moderne skrivemåde og derved gjort tilgængeligt for alle læsere. Det stof, der er indsamlet til denne bog er omfattende og vidtfaavnende, hvilket naturligvis giver fremstillingen dybde og perspektiv, men i nogen grad må det dog bebrejdes forfatteren, at gennemskrivningen er foretaget med for let hånd, og at sigtningen af det gode og rigelige stof ikke har fjernet alle slagger, der nu skæmmer eller tynger det ellers smukke arbejde. Bogen, der er bekostet udgivet af Københavns skipperforening, har fået et nydeligt udstyr og oplives yderligere af et morsomt valgt og dygtigt tegnet illustrationsmateriale, for hvilket Hakon Spliid har været mester. Det videnskabelige noteapparat er i mønstergyldig orden.

Otto Smith.

Oversigt over topografisk litteratur 1934.

Som andetsteds i heftet udførligere omtalt har skolebogskommissionens betænkning af 1933 udtalt, at folkeskolens elever burde gives kendskab til hjemstavnens historie i snævrere forstand. Uden at afvente en eventuel diskussion mellem lærere, historikere og hjemstavnsforskere om den rette løsning af den ingenlunde lette opgave at få en sådan undervisning gennemført over hele landet, har en interesseret mand grebet tanken og skrevet en bog til brug inden for den kommune, hvor han selv virker som lærer.

L. Gotfredsen: Rids af Gjentofte Kommunes Historie (Aug. Olsens boghandel, Hellerup) har løst opgaven tilfredsstillende. Han har det held, at netop denne kommune er ret udførligt behandlet inden for den topografiske litteratur; men det har ikke forledt ham til at brede sig for stærkt i detaljerne. På et halvthundrede sider giver han en klar og udtømmende udredning